

Hrvatski sabor
Saborski Odbor za unutarnju politiku i nacionalu sigurnost
Saborski Odbor za ljudska prava i nacionalne manjine
članovima/cama

Zagreb, 23. 06. 2017.

Predmet: komentari Centra za mirovne studije na nacrt Strategije nacionalne sigurnosti

Poštovani,

Centar za mirovne studije ovim putem Vam dostavlja komentare na nacrt Strategije nacionalne sigurnosti koji se nalazi u saborskoj proceduri.

Ovim putem želimo pozdraviti donošenje Strategije te visoku razinu inkluzivnosti i otvorenosti MORH-a pri izradi nacrta Strategije. Također pozdravljamo što Strategija po prvi puta prepoznaje i koncept ljudske sigurnosti, te što prepoznaje obrazovanje za mir, nenasilje i ljudska prava kao važnu odrednicu izgradnje otvorenog i tolerantnog društva.

Kako bi u zadnjoj fazi usvajanja Strategije kroz saborsku raspravu još dodatno unaprijedili tekst strategije, slobodni smo saborskim zastupnicima/ama kao i matičnim saborskim Odborima skrenuti pažnju na i dalje slabe strane predmetnog dokumenta:

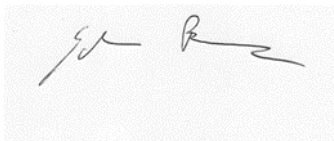
1. Iako strategija prepoznaje koncept ljudske sigurnosti ona ga ne operacionalizira na jednaki način kao što se pokušava operacionalizirati koncept domovinske sigurnosti (ne postoji odgovorno tijelo i sl).
2. Razvoj oružanih snaga i dalje je dominantan u odnosu na druga tijela vezana za sigurnost građana. Držimo da u narednom periodu RH mora raditi na jačanju sustava civilne zaštite kao prioritet, kao i na unaprjeđenju rada, profesionalizacije i nadzora sigurnosno-obavještajnih agencija budući da ta tijela mogu pružiti najučinkovitiji odgovor na suvremene izazove.
3. RH mora odustati od odluke izdvajanja 2% BDP-a za oružane snage i taj iznos smanjiti na 1% BDP-a a razliku u sredstvima uložiti u jačanje sustava civilne zaštite, unaprjeđenje međunarodne razvojne suradnje i ljudske sigurnosti. Također, bilo kakvo „obavezno vojno osposobljavanje“ mora se pretvoriti u dragovoljno.
4. Kroničan nedostatak Strategije je indirektno percipiranje migracija kao prijetnje. To je posebno vidljivo u poglavlju o demografskoj obnovi i revitalizaciji hrvatskog društva u kojemu integracija stranaca u hrvatsko društvo nije uopće moguća opcija. Posebno

zabrinjava da se poštivanje međunarodnih standarda zaštite prava izbjeglica doživljava kao izazov.

5. Strategija ne prepoznaje nužnost većeg ulaganja u međunarodnu razvojnu suradnju kao koncept preventivne diplomacije.
6. Nužnost sustavnog rada na politikama suočavanja s prošlošću kao najčvršće garancije prevencije budućih sukoba i stabiliziranja odnosa kako u RH tako i u regiji je u potpunosti odbačena.
7. Strategija kada govori o nacionalnom identitetu se uvelike oslanja na vojnu-militarističku prošlost i na njoj temelji svoj identitet dok propušta svoj identitet graditi primarno na zaštiti ljudskih prava, solidarnosti i toleranciji. Tako je npr. odbijen naš prijedlog da se krene sa službenim obilježavanjem Mirne reintegracije.

U nadi da će te kroz saborske rasprave podržati neke od naših komentara srdačno Vas pozdravljam i stojim na raspolaganju za dodatne informacije.

Za Centar za mirovne studije

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'G. Bosanac', is centered on a light gray rectangular background.

Gordan Bosanac

Komentari Centra za mirovne studije na nacrt Strategije nacionalne sigurnosti

Poglavlje: II Nacionalni interesi

1. U točki 2. pod navedenog poglavlja predlažemo iza riječi „Dobrobit i prosperitet građana“ dodati zarez i riječi „zaštita ljudskih prava, ravnopravnost građana te vladavina prava“, nakon čega tekst točke 2. glasi:

„Dobrobit i prosperitet građana, zaštita ljudskih prava, ravnopravnost građana te vladavina prava najvažniji su pokazatelj kvalitete i uspješnosti države, demokratskog političkog sustava i stabilnog društva.“

2. Kada govorimo o nacionalnom interesu pod točkom 4.:

"Ravnopravan položaj, suverenitet i opstanak hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini, položaj hrvatske nacionalne manjine u drugim državama te Hrvati u iseljeništvu uživaju osobitu skrb i zaštitu Republike Hrvatske."

Predlažemo da se to proširi sa rečenicom koja će govoriti o tome da RH na proporcionalan način pruža zaštitu manjina u vlastitoj zemlji. Postoji bojazan da bi se inače ovaj interes mogao krivo interpretirati pogotovo jer se nalazi u dokumentu koji se zove Strategija nacionalne sigurnosti. treba izbjeći bilo koju konotaciju da bi se moglo raditi u miješanju u unutarnje političke procese bilo koje suverene zemlje. Kada se govori o BiH, predlažemo da se konzistentno govori o potrebi za ravnopravnošću svih građana BiH. Hrvatima u BiH će biti dobro samo ako će i svima drugima biti dobro. Treba izbjeći model zaštite jednog identiteta na račun drugog.

Poglavlje: Globalna razina

1. Kada se govori o radikalnim idejama i pokretima predlažemo eksplicitno navesti i porast vjerskog fundamentalizma. Nažalost jedna od reakcija na islamski fundamentalizam je i katolički fundamentalizam i te trendove treba na vrijeme prepoznati.
2. Kada se govori o zdravstvenim ugrozama putem virusa treba prepoznati i manipulacije oko strateškog širenja bespotrebne panike oko pojedinih virusa čime se prisiljavaju države da poduzmu mjere (npr kupovina cjepiva) koje nisu proporcionalne ugrozi.
3. Predlažemo prepoznati i veliku pojavu tzv. "lažnih vijesti" kao i "lažnih istraživanja" koji preplavljaju medijski prostor a imaju za posljedicu donošenja odluka temeljem krivih činjenica i porastu populizma. Nažalost, sve češće smo svjedoci i utjecaja takvih vijesti na izborne rezultate u pojedinim zemljama.

Poglavlje: Europa i europsko susjedstvo

1. Predložimo nakon rečenice:

„Istodobno, brojne europske države suočene su s padom nataliteta i starenjem stanovništva te demografski deficit mogu nadomjestiti jedino useljavanjem, pri čemu je upravljanje i kontrola tog procesa velik izazov za te države.“

Dodati rečenicu:

"Nedostatak integracijske politike prema izbjeglicama i migrantima kao i brojni stereotipovi i predrasude, jačaju ekstremističke i fundamentalističke pokrete unutar europskih zemalja."

2. Predložimo nakon rečenice:

Terorističkim skupinama koje sudjeluju u sukobima u Siriji i Iraku pridružilo se tisuće Europljana, čiji je povratak u matične države dugoročni sigurnosni rizik.

dodati sljedeće:

Istovremeno, nepromišljeni, brzopleti i populistički odgovori na terorističke prijetnje kroz koje se narušavaju dostignuti demokratski standardi i neproporcionalno narušava zaštita ljudskih prava prijetnja su suvremenim demokratskim društvima.

Osim samih terorističkih prijetnji, potrebno je prepoznati i loše odgovore na terorističke prijetnje koji također mogu ugroziti nacionalnu i ljudsku sigurnost.

Poglavlje: III. Sigurnosno okruženje - Jugoistočno susjedstvo

1. Predložimo uvrstiti sljedeće: "Nedostatak kvalitetnih politika pomirenja i suočavanja s prošlošću imaju za posljedicu lako rasplamsavanje međunacionalnih tenzija."

Poglavlje: III. Sigurnosno okruženje - Sigurnosne prijetnje, rizici i izazovi za Republiku Hrvatsku

1. Držimo pozitivnim da se korupcija u javnom sektoru prepoznaje kao prijetnja. Predložimo da se eksplicitno navedu i sljedeće prijetnje: "gospodarski kriminal, politička pogodovanja posebno pri zapošljavanju u javnom sektoru. Politička pogodovanja pri zapošljavanju stvaraju duboko nepovjerenje mladih u zakonitost postupaka zapošljavanja putem javnih natječaja koja u konačnici imaju za rezultat i iseljavanje mladih iz zemlje"
2. U ovome tekstu nije vidljiva prijetnja/rizik monopolističkih položaja u gospodarstvu. Primjer Agrokor koji je uzdrmao sigurnost zemlje je jedan takav primjer. Predložimo da se na neki način artikulira problem manjka nadzora nad monopolističkim koncernima.
3. Jedan od izazova za RH je i kako očuvati javna dobra da ne dođe do njihove potpune privatizacije. Posebno je izazov očuvanja voda, obrazovnog, prometnog i zdravstvenog sustava

i sl. Iako strategija govori o „kritičnim infrastrukturama“ držimo da je jako važno koristiti termin javna dobra koji je razumljiviji i definiraniji od pojma „kritična infrastruktura“.

4. Nепреpoznat rizik/izazov je i duboka podijeljenost hrvatskog društva po povijesnim temama zbog kroničnog manjka politika suočavanja s prošlošću. Ta podijeljenost ponekad rezultira i političkim podjelama koje u konačnici blokiraju ili marginaliziraju donošenje važnih odluka. Iako nacrt Strategije naglašava važnost razvoja nacionalnog jedinstva te promicanje znanstveno utemeljene istine o događajima iz hrvatske prošlosti kao i razvijanje simbola koji će ujedinjavati građane čuvajući uspomene na važne događaje iz hrvatske prošlosti – taj pristup nije dovoljan i samo je dio puni kompleksnijeg pristupa suočavanja s prošlošću.

5. Predlažemo da se požari izdvoje kao zaseban rizik budući da požari na obali mogu ugroziti turizam a turizam je ključna grana gospodarstva o kojoj ovisi naš proračun. Zbog toga držimo da je važno razvijati zaštitu protiv požara kao prioritet. Nastavno na to, držimo da treba prepoznati kako je sustav civilne zaštite puno nerazvijeniji od sustava obrane, sigurnosno-obavještajnog sustava, policije te da u narednom periodu je potrebno jačati taj sustav. To se je posebno vidjelo u slučaju poplava kada sustav civilne zaštite nije uspio samostalno odgovoriti na izazov.

Poglavlje: IV. Strateški ciljevi, instrumenti i mehanizmi njihova ostvarivanja

1. Predlažemo da se cilj 2 preformulira na način:

Uspostava i razvoj sustava domovinske i ljudske sigurnosti.

U nacrtu strategije vrlo dobro su prepoznati izazovi za ljudsku sigurnost (npr., nezaposlenost, prezaduženost i sl.) te je i sam koncept ljudske sigurnosti eksplicitno naveden u uvodu. Dok izazove vezane uz koncept domovinske sigurnosti se planiraju unaprijediti uspostavom sustava, izazovi vezani za ljudsku sigurnost ostaju nedorečeni tj. ne vidi se mehanizam koji će uključiti druga tijela da se njima bave.

2. Predlažemo da se cilj 3 preformulira na način:

- *Razvoj i održavanje snažne, proporcionalne i aktivne obrane .*

Važno je dodati riječ "proporcionalne" kako bi razvoj i održavanje obrane odgovarao realnim kratkoročnim i srednjoročnim izazovima. Neproporcionalan razvoj obrane može rezultirati nepotrebnom jačanju sustava i rasipanju limitiranih resursa, pogotovo u svjetlu procjena nepostojanja izravne oružane opasnosti za RH.

3. Predlažemo da se cilj 4 preformulira na način: - razvoj snažnog, održivog i diverzificiranog gospodarstva Predlažemo da se doda riječ "diverzificiranog" kako bi se smanjio visoki udjel sigurnosno osjetljivih grana u ukupnom BDP-u. Tu je ponovno primjer turizam čija bi se samo jednokratna ugroza jako odrazila na BDP. Nikada nije dobro ovisiti previše o jednoj grani. To ne znači smanjenje zarade od turizma, već poterbu za jačanjem drugih grana gospodarstva.

Poglavlje: A. Sigurnost stanovništva, teritorijalni integritet i suverenost Republike Hrvatske, Dostizanje najvišeg stupnja sigurnosti i zaštita stanovništva te kritičnih infrastruktura

1. Predlažemo izmjenu teksta:

„Republika Hrvatska će unaprjeđivati normativne i provedbene uvjete za stalan parlamentarni, stručni i građanski nadzor zakonitosti rada sigurnosno-obavještajnog sustava, kao i građanski nadzor nad primjenom pojedinih policijskih ovlasti.“

na način:

"Republika Hrvatska će unaprjeđivati normativne i provedbene uvjete za stalan parlamentarni, stručni i građanski nadzor zakonitosti rada sigurnosno-obavještajnog sustava, kao i građanski nadzor nad radom policije."

Predlažemo da se ne definira usko nadzor samo nad "pojednim policijskim ovlastima". To je situacija koju imamo sada. Ovdje govorimo da će se nadzor unaprjeđivati (što je i realna potreba) pa u tom smislu predlažemo da se ostavi šire tumačenje kako bi pod građanski nadzor mogle doći i neke druge ovlasti policije (npr. rad PNUSKOK-a koji je bez građanskog nadzora). Također predlažemo da se umjesto postojeća dva tijela građanskog nadzora tajnih mjera prikupljanja podataka (jedno nadgleda rad sigurnosno-obavještajnih službi a drugo rad policije) - spoje u jedno tijelo kako bi se racionalizirao sustav. Radi se naime o identičnom poslu.

2. Predlažemo dodati u tekst (dodatak napisan masnim slovima):

"Suzbijat će se nezakonite migracije, osobito nezakoniti prelasci državne granice i prekogranični kriminalitet, provodit će se intenzivne mjere vraćanja državljana trećih država koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj, **aktivno će se zalagati za konzistentno provođenje međunarodnog humanitarnog prava te zaštite prava stranaca, odlučno će se osuditi svako nezakonito i nasilno postupanje prema strancima na državnoj granici** te povećavati ukupna sigurnost Republike Hrvatske i Europske unije."

Držimo da je važno ugraditi u tekst i predanost konzistentnom provođenju međunarodnog humanitarnog prava te zaštite prava stranaca.

Dodatno predlažemo dodavanje rečenice:

"Ojačati će se procesi integracije izbjeglica i migranata u hrvatsko društvo."

Samo kroz procesa jačanja integracije stranaca možemo osigurati kvalitetnu razinu sigurnosti svih građana. Sada su procesi integracije iznimno slabi i prepušteni u velikom dijelu volonterskom radu građana.

3. Predlažemo da se strateški stavi puno veći naglasak na razvoj sustava civilne zaštite, te da jačanje sustava civilne zaštite u narednom periodu bude primarni strateški cilj.

Civilna zaštita godinama je marginalizirana u odnosu na druge sigurnosne institucije a potreba za njenim aktivnostima je puno veća od potreba za npr. vojnim aktivnostima.

4. Kada se govori da će se uvesti programi osposobljavanja i aktivnosti koji će razvijati sigurnosnu kulturu kod šire populacije te jačanje svijesti kako su sigurnost i sudjelovanje u obrani pravo i obveza svakoga građanina i cjelokupne zajednice, držimo da mora stajati da će ti programi biti dragovoljnog karaktera.

5. "Postupno će se povećavati financijska sredstva za obranu prema ciljanih 2% BDP" . Držimo da je ovo pogrešan smjer u kontekstu sigurnosnih izazova prepoznatih ovom strategijom.

Predlažemo da se predloži smanjenje financijskih sredstava za obranu na 1%, a uštedena sredstva usmjere ka prioritetima jačanju sustava civilne zaštite, međunarodne razvojne suradnje (npr. NATO prepoznaje razvojnu suradnju kao mehanizam izgradnje mira i prevencije sukoba te bi se ta sredstva mogla prikazivati kao udio u neobvezujućem cilju od 2% BDPa za obranu) i izazova vezanih za ljudsku sigurnost (borba protiv korupcije, ulaganje u obrazovanje, unaprjeđenje kvalitete zdravstvenog sustava, suzbijanje nezaposlenosti i sl.). I ova strategija prepoznaje te izazove kao veću prijetnju nacionalnoj sigurnosti nego potrebe za obranom. Dodatno, iz analize rizika i prijetnji vidljivo je da veliki izazovi stoje pred sigurnosno-obavještajnim sektorom (po nama jedna od ključnih institucija za suzbijanje terorizma) a u samoj strategiji nije dana ocjena koliko je taj sektor spreman za nositi se sa sigurnosnim izazovima te da limu treba dodatno jačanje kapaciteta. Konačno, odredbu od 1% BDP-a za obranu trebalo bi u ovom paketu ugraditi i u vanjskopolitički cilj suradnje sa susjednim zemljama, posebno Srbijom gdje bi zajedničko smanjenje proračuna za obranu na 1% BDP-a uvelike otklonio brojne spekulativne nesuglasice i unaprijedilo međusobne odnose.

Poglavlje: B. Dobrobit i prosperitet građana, Obnova demografske strukture i revitalizacija hrvatskog društva

U ovom poglavlju kronično nedostaje odluka o tome da će se revitalizacija hrvatskog društva dešavati i kroz kvalitetnu integraciju izbjeglica. Nešto blizu tome se samo ovlaš spominje kroz jednu rečenicu "imigracijska politika usklađena s potrebama tržišta radne snage." Naime, nedvojbeno je da će migracije prema Europi (a posebno prema EU) biti dominantan fenomen u narednom periodu. Držimo da se RH mora napokon prestati bojati i strateški odlučiti ojačati svoje gotovo nepostojeće integracijske politike i na taj način, kroz zakonodavstvo međunarodne zaštite povećati broj svojih državljana. Pogrešan je pristup vezati imigracijske politike samo uz "potrebe tržište rada". Treba pogledati i iz drugog rakursa: nov državljan RH sa svojim potencijalom mogu otvarati radna mjesta i doprinijeti smanjenju nezaposlenosti. Konačno, činjenica da će migracija biti i u narednom periodu uz odlučnost RH da poštuje domaće i međunarodno zakonodavstvo, svakako ima za posljedicu povećanje broja izbjeglica/migranata u RH koji će htjeti mi to ili ne poboljšati demografsku sliku i proširiti nacionalni identitet. Upravo zbog toga integracijske politike moraju biti ojačane i integrirane u demografske politike. Alternative tome je zatvaranje granica RH, izolacija i povrede ljudskih prava. Vjerujemo da to nije nikome prihvatljiva opcija.

Poglavlje: C. Nacionalni identitet, međunarodni ugled i utjecaj Republike Hrvatske, Zaštita i jačanje temeljnih vrednota i hrvatskoga nacionalnog identiteta

1. Predlažemo da RH ojača svoj međunarodni ugled kroz puno angažiranije vanjske politike izgradnje mira. One bi se odražavale u: - znatnom povećanju sredstava za međunarodnu razvojnu suradnju. Ta sredstva se moraju izjednačiti sa iznosom sredstava koje RH troši na međunarodne vojne misije strateškog opredjeljenje da RH gdje god u inozemstvu sudjeluje u vojnim mirovnim misijama uvrsti i razvojnu/civilnu misiju i projekte međunarodne razvojne suradnje - u regiji krenuti sa vanjskopolitičkom inicijativom smanjenja obrambenih proračuna svih zemalja koje su sudjelovale u oružanom sukobu na 1% BDPa - ozbiljno pokrenuti politike suočavanja s prošlošću i pomirenja

2. Predlažemo da se eksplicitno navede obilježavanje Mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja. Radi se o najznačajnijoj mirovnoj operaciji koju je RH provela u suradnji sa UN-om i vratila suverenitet nad čitavim teritorijem. Ta operacija ni na koji način ne "viktimizira" RH već nas prikazuje kao zemlju koja je spremna na dijalog, sporazuma i koja zna osloboditi svoj teritorij bez vojnih aktivnosti.

3. Predlažemo izmjenu rečenice: "Na ovome području je od presudne važnosti suzbijati štetan utjecaj navijačkih huligana koji šire mržnju i nasilje na sportskim natjecanjima." na način: "Na ovome području je od presudne važnosti suzbijati štetan utjecaj navijačkih huligana kao i drugih sportskih djelatnika koji šire mržnju, koriste diskriminatoran govor i nasilje na sportskim natjecanjima i u javnosti."

4. Predlažemo nadopunu: "Republika Hrvatska će nastaviti promicati savezništva i partnerstva, uključujući i Inicijativu triju mora, povezujući sjever i jugoistok i osnažujući svoju srednjoeuropsku dimenziju i suradnju s državama koje mogu postati pokretačima jačanja i očuvanja europskog projekta." sa rečenicom: "Pri tome, RH će s posebnom pažnjom uzeti u obzir kvalitetu zaštite ljudskih prava u zemljama partnericama."

5. predlažemo uvrstiti rečenicu: "Prilikom izvoza naoružanja RH će se u potpunosti pridržavati i poštivati UN, EU i domaće zakonodavstvo i standarde vezane uz izvoz naoružanja."